

MURAT GÜLSOY’UN HİKÂYE VE ROMANLARINA SEMBOL DİLİNİN GÖRÜNTÜSÜ “RÜYA”NIN PENCERESİNDEN BAKMAK

Dr. Nagehan U. EKE, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, nue@mu.edu.tr

ÖZET

Uyku hâlinin ürettiği olağanüstü yaratıcı bir imkân olan “rüya”nın simgeler, duygular ve görüntülerle örülmüş bir yapısı vardır. Uyanıklığın tanıdık düzeninden, kurgusundan ve tutarlılığından yoksun olan “rüya”, dikkatsiz, bilinçdışı, unutkan ve cüretkârdır. Bu nedenle, sıçramalar ve akıl almaz geçişlerle kimi zaman gerçeküstü bir çerçeve çizerken, kimi zaman da uzun süren diyaloglardan oluşan bir oyunu andırır. “Rüya” pek çok sanatçı tarafından yaratıcı bir imkân olarak değerlendirilmiştir. Rüyadan gelen, rüyada yazılmış eserler, rüyada çizilmiş resimler, rüyada doğmuş besteler vardır. Bu mânâda sanatçılar, sadece somut gerçeklikle yetinmeyip, eşyada görünmeyi görme, akli ve mantığı aşır düşsel keşiflerle gerçeğin çok çeşitli yönlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Hikâye ve roman yazarları da rüya tekniğinden yararlanarak eserlerini bir rüya biçimine dönüştürürken, fantastik, akıldışı ve simgesel anlatıma başvururlar. Rüya bazen sadece bir duygu yaratmak, okurları bir masal ve rüya atmosferine sokmak için de kullanılır. Kimi zaman da yazarlar, pek çok benzetmede rüya çağrışımına başvururlar. Çağımızın önde gelen yazarlarından biri olan *Murat Gülsoy* da hikâye ve romanlarında sembol dilinin görüntüsü olan “rüya”yı ustalıkla kullanır. Bu çalışmada, *Murat Gülsoy*’un içsel yolculuğunu rüya ve gerçek sarmalına benzer bir şekilde kurguladığı hikâye ve romanlarında “rüya”nın ele alınışı örnekleriyle değerlendirilerek sembol dili kullanımının esere katkısı tespit edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Murat Gülsoy, sembol dili, rüya, hikâye, roman.

ON THE VIEW OF DREAM FRAMEWORK TO IMAGE OF SYMBOL LANGUAGE TO STORY AND NOVELS OF MURAT GÜLSOY

ABSTRACT

Dream has an extraordinary creative facility of sleeping situation with a built structure of symbols, senses and images. Dream is careless, unconscious, forgetful and impudent without familiar order of awareness, fiction and consistency. Therefore, sometimes it draws a surrealistic frame with saltation and incredible transitions but sometimes it resembles acting with long conversations. Dream expressed as a creative facility with plenty of artists. Many literal writings, drawn paintings, composed melodies are evaluated in dreams. In this sense, artists not only contended with physical reality, they worked for seeing the invisible parts, passing the rationality and intelligence with fictional pleasures with exhibiting various aspects. Story and novelists benefit from dream technics while transforming their works to dream styles and they prefer fantastic, irrational and symbolical expressions. Sometimes dream is used for only creating a sense, putting the readers in a tale and dream atmosphere. Sometimes writers use dream associations in many simulations. Murat Gülsoy who is one of the leading novelists of vores alder use dream which is the image of the symbol language professionally in his story and novels. In this study, Murat Gülsoy’s handling of dream in his stories and novels with his internal traveling like dream and real winding is analysed with examples and the usage of symbol language and its contribution to the work will be presented.

Key Words: Murat Gülsoy, symbol language, dream, story, novel.

Giriş

İnsanların anlaşmasını sağlayan dile ait unsurların varlık sebebi, ortaya çıkışı insanın ihtiyaçlarına dayanır. İnsanın temel ihtiyaçlarının karşılanması psikolojik karakterli olanlardan daha önde geldiğinden, insan öncelikle dış dünya ile ilişkisini sağlayacak dili ortaya koymuş, ardından bu dil unsurlarını iç dünyasını, duygularını ve arzularını ifade etmek için de kullanmıştır¹. Ayrıca insanın ihtiyaç ve duyguları, arzu ve istekleri sayısız denebilecek ölçüde olduğundan ve zamana göre değişiklik gösterebildiğinden, bunların her birini karşılamak üzere yeni bir söze ve kalıba ihtiyaç duyulmamış, var olanlardan hareketle ifade yoluna gidilmiştir. Bu durum ise dilin kişisel olarak kullanılmasına neden olmuştur. Bu kullanımın en uç noktasında edebî metinler yer alır. Nitekim edebî metinler insan gerçeğini günlük dilin sınırlarını aşan bir zenginlikle, üst bir dille okuyucuya sunarlar. Yazarlar ortaya koydukları eserlerinde dilin poetik işlevinden ve bilinç dışının sembol üretme ayrıcalığından yararlanırlar. Bir edebî eseri özgünlüğe taşıyan ve etkileyici bir şekle dönüştüren en önemli husus da hiç şüphesiz kullanılan bu sembol dilinde gizlidir. Edebî metinlerin, semboller aracılığıyla işaret ettikleri mânâlar, okuyucuya, ya kişi veya kavramların temsiliyle ya da birtakım görüntülerin arkasına gizlenerek sezdirilir². Bu nedenle edebî eserlerde sembol dilinin çözümlenebilmesi ve metnin içerisine gizlenmiş unsurların gün yüzüne çıkarılması için, metin dışı bilgilerden ve farklı disiplinlere ait bilimsel yöntemlerden de yararlanılmalıdır.

Edebî metinlerin derinde yatan mânâları ancak güçlü bir sezisizle ve dikkatle incelendiklerinde anlaşılabilir. Titiz bir okuma metnin çok katmanlı yapısını gözler önüne serer. Sınırlı sayıdaki kelime ile sınırsız sayıda ifade gücünü sağlayan semboller, sanatçıların yeni mânâ arayışları sonucu ortaya çıkarlar. Sembol dilinin zenginliğini eserlerinde kullanan yazarlar, bu eşsiz kaynaktan, karakterlerini tanıtmak, tema, zaman ve mekân gibi unsurlara açıklık kazandırmak ve anlatımlarını etkili kılmak için sıkça yararlanmışlardır. Semboller bazı eserlerde kişinin bilinçaltını ve komplekslerini yansıtan rüya ve arketiplerin içine gizlenerek sunulurken, bazı eserlerde ise sembolik anlam taşıyan mekân, zaman, kişi, renk, şekil ve sayı olarak kurguyu şekillendirirler³. Felsefî ve psikolojik açılardan da değerlendirilebilecek olan sembol dili, edebî eserlerin tahlilinde dikkati çeken önemli bir husustur.

Sembol Dilinin Görüntüsü: Rüya

Uyku hâlinin ürettiği olağanüstü yaratıcı bir imkân olan “rüya”nın simgeler, duygular ve görüntülerle örülmüş bir yapısı vardır. Uyanıklığın tanıdık düzeninden, kurgusundan ve tutarlılığından yoksun olan “rüya”, dikkatsiz, bilinçdışı, unutkan ve cüretkârdır. Bu nedenle, sıçramalar ve akıl almaz geçişlerle kimi zaman gerçeküstü bir çerçeve çizerken, kimi zaman da uzun süren diyaloglardan oluşan bir oyunu andırır⁴. İnsanın biyolojik yaşantısının yaklaşık üçte ikisini uykuda geçirdiğini belirten kaynaklar, bu süre içerisinde bedensel durgunluğun yerini bilincin aktivitelerinin aldığını ortaya koyarlar⁵. Bu sebeple rüyalar, kişinin ruhsal yapısıyla ilgili bilinmeyen yönlerine dair ipuçları veren bir kaynak olarak değerlendirilebilir.

“Rüya” pek çok sanatçı tarafından yaratıcı bir imkân olarak değerlendirilmiştir. Rüyadan gelen, rüyada yazılmış eserler, rüyada çizilmiş resimler, rüyada doğmuş besteler vardır. Bu mânâda sanatçılar, sadece somut gerçeklikle yetinmeyip, eşyada görünmeyeni görme, akli ve mantığı aşip düşsel keşiflerle gerçeğin çok çeşitli yönlerini ortaya koymaya çalışmışlardır. Hikâye ve roman yazarları da rüya tekniğinden yararlanarak eserlerini bir rüya biçimine dönüştürürken fantastik, akıldışı ve simgesel anlatıma başvururlar. Rüya bazen sadece bir duygu

¹ Aktaş, Şerif, Edebiyatta Üslûp ve Problemleri, Akçağ Yay., Ankara, 2007, s. 15.

² Yılmaz, Ebru Burcu, “Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme”, Bilig, Sayı 56, Kış 2011, s. 45.

³ Yılmaz, Ebru Burcu, a.g.m., s. 45-46.

⁴ Tosun, Necip, “Öyküde Bilinçdışı: Rüyaların Dili”, <http://tosunnecip.blogcu.com/hece-oyku-nun-aralik-ocak-36-sayisi-cikti/6568929>

⁵ Yılmaz, Ebru Burcu, a.g.m., s. 47.

yaratmak, okurları bir masal ve rüya atmosferine sokmak için de kullanılır. Kimi zaman da yazarlar, pek çok benzetmede rüya çağrışımına başvururlar.

Modern hikâye ve romanda da, kişilerin duygu dünyalarına ait ayrıntıların verilmesinde rüyalar önemli bir araç olarak kullanılır. Örneğin normal şartlarda iç dünyasını açamayan kahramanın gördüğü rüyalar, sembolik düzlemde yorumlanarak okuyucuya yol gösterir. İnsanî öze ait gerçekleri yansıtmayı amaçlayan edebî eserlerde rüya motifinin, insan ruhunu en derinine kadar anlama ve anlatma çabasına hizmet ettiği rahatlıkla söylenebilir.

Çağımızın önde gelen yazarlarından biri olan *Murat Gülsoy* da hikâye ve romanlarında sembol dilinin görüntüsü olan “rüya”yı ustalıkla kullanır. Bu çalışmada, *Murat Gülsoy*’un içsel yolculuğunu rüya ve gerçek sarmalına benzer bir şekilde kurguladığı hikâye ve romanlarında “rüya”nın ele alınışı örnekleriyle değerlendirilmiş ve sembol dili kullanımının eserlerine katkısı tespit edilmiştir. Böyle bir çalışma için *Murat Gülsoy*’un seçilmesinin temel sebebi onun “rüya”yı neredeyse anlatıların tamamında bir kurgu unsuru olarak kullanmasıdır. Halen Boğaziçi Üniversitesi’nde öğretim üyesi olan ve burada mühendislik ve yaratıcı yazarlık dersleri veren *Murat Gülsoy*, sadece yazmayı değil yazmak üzerine düşünmeyi de seven çok yönlü bir yazardır. Eğitim hayatı da bu çok yönlülüğü destekler niteliktedir. Boğaziçi Üniversitesi’nde Elektrik-Elektronik Mühendisliği bitirdikten sonra yüksek lisans çalışmasını aynı üniversitenin Psikoloji Bölümü’nde tamamlamış, ardından İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği Biyomedikal Mühendisliği Programında doktorasını yapmıştır. Edebî kariyeri de akademik kariyeri gibi başarılarla doludur. 2001 yılı *Sait Faik Hikâye Armağanı*, “Bu Kitabı Çalın” adlı eserine, 2004 yılı *Yunus Nadi Roman Ödülü*, “Bu Filmin Kötü Adamı Benim” adlı romanına, 2013 yılı *Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü* ise “Baba, Oğul ve Kutsal Roman” adlı romanına verilmiştir.

Çalışmaya konu olan *Murat Gülsoy*’un hikâye ve romanları şunlardır:

- Bu Kitabı Çalın (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2008 (1. Basım 2000). (2001 Sait Faik Hikâye Armağanı)
- Binbir Gece Mektupları (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2003.
- Bu An’ı Daha Önce Yaşamıştım (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2004.
- Tanrı Beni Görüyor mu? (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2010.
- Baba, Oğul ve Kutsal Roman (Roman), CAN Yay., İstanbul, 2012. (Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü)

Murat Gülsoy, hikâye ya da roman yazma sürecini rüya görmeye benzettiğini söyler⁶. Ona göre yazmak hep uykuyla uyanıklık arasındaki o tuhaf bölgede yaşanan bir deneyimdir. Başka bir ifadeyle *M. Gülsoy*, zihnin rüyalarda yaptığını yaratıcı bulmakta ve bu nedenle kurmaca yapmayı uyanıkken rüya görmeye benzetmektedir. Nasıl ki okur, okumaktan zevk almak için yanılısamaya teslim olmak zorundadır, *M. Gülsoy*’a göre yazar da yazmayı sürdürmek için yanılısamalar denizine girmekten korkmamalıdır, çünkü edebiyatçının varoluşu düş kurma ve aktarma cesareti göstermesine bağlıdır⁷. Bu fikrini *M. Gülsoy* hikâye ve romanlarında da dile getirir. Örneğin *Bu Kitabı Çalın* kitabındaki “Birkaç Dolar İçin” adlı hikâyesinde yazar hayatını kazanmak isteyen ve bir senaryo grubunda çalışmaya başlayan kahramanın yazma sürecinde yaşadığı gelgitler anlatılırken “rüya” bir noktada kurtarıcı olmaktadır. Kahramanın içindeki ses, yaptığı bu işin edebiyat sevgisini öldürdüğünü, son altı aydır iş dışında tek satır yazamadığını, bu gidişle asla yazamayacağını, daha önce yazılmış olan tüm hikâyeleri, ele alınmış konuları izlenebilirlik oranları süzgecinden geçirerek algılayan bu zihinden artık hiçbir şey çıkmayacağını, tüm o ustaları “birkaç dolar için” sattığını söyler. İçindeki bir başka ses ise artık her şeyin değiştiğini, söylenebilecek olan her şeyin çoktan söylenip tüketildiğini, bunun suçlusunun kendisi olmadığını, özgünlük denilen şeyin insanın kendi anılarıyla sınırlı olduğunu, kaldı ki anıların bile ortak bir izleme sürecinde özgünlüğünü yitirdiğini, metinlerin defalarca bir araya gelip çarpışmalarından bir edebî mutasyon sonucunda belki yeni bir şeyler çıkabileceğini söylemekteyken, kahramanın kulağına Medusa “rüya”yı

⁶ Gülsoy, Murat, Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık (Deneme), CAN Yay., İstanbul, 2009, s. 33.

⁷ Gülsoy, Murat, a.g.e., s. 44.

fısıldar. İşte yazma serüveninde özgünlüğü yakalamak üzere yazarın kurtarıcısı “rüya” olur. Nitekim herkesin yaşadığı, hiç kimsenin tam olarak açıklayamadığı bir deneyim olan “rüya” hikâye bulmanın bir yoludur. Hikâyede senaryo grubundaki arkadaşlar bir araya gelerek uyurlar ve bir arkadaşları onların göz hareketlerinden rüya görmeye başladıklarını anladığında onları uyandırır ve gördüklerini anlatmalarını ister. Böylece herkesin yaşadığı olağandışı deneyim ile rüyalardan hikâyeler doğar. Sonunda tamamen uykuyla uyanıklık arasında neyin gerçek neyin rüya olduğu soru işaretlerine dönüşen bir hikâye çıkar ortaya. Rüya oyununun, insanın içinde bulunduğu gerçekliği nasıl kurguladığı hakkında çok iyi bir örnek olduğunu düşünen *M. Gülsoy*, bu düşüncesini hikâyesinin kurgusu hâline getirerek somutlaştırır.

Murat Gülsoy'un *Binbir Gece Mektupları* kitabı dokuz hikâye ve bir son anlatı olarak dokuz da mektuptan oluşmaktadır. Birbirinden bağımsız görünen dokuz hikâyeyi okuyup, mektupları okumaya başlayınca okur, her bir hikâyeye geri dönme ve bazılarını da baştan okuma gereği hisseder, çünkü mektuplar, hayatta kalabilmek için geceler boyu masallar anlatan *Şehrazat* gibi yazarın yaşama mücadelesinin bir parçasıdır aslında. Yazar yaşayabilmek için her bir mektupla birlikte bir hikâye yazarak zarfa koyar ve okuyucularına postalar. Bir başka yaklaşımla mektuplar, hikâyelerin yazılış süreçlerini anlatmaktan çok, yazarın kendi hikâyelerini yeniden okumasının ürünü olarak değerlendirilebilir. Kitabın dokuzuncu hikâyesi olan “Şato”da *M. Gülsoy*, yazma zamanı, okuyucunun okuma, yeniden üretme zamanı ve hikâyenin kendi zamanı üzerinde düşünür ve düşündürür. *Şato* hikâyesi, yazarın okurken ya da düşünürken yazıyor olması, eşzamanlı yazma ve okuma hayali ile son bulur: “Son paragrafı okurken o kısa aydınlanma anlarından birini yaşıyorum: ‘Tabii ya, teknoloji o kadar ilerledi ki edebiyat da değişti; okunurken yazılan, yazılırken okunan kitaplar yapılabiliyor,’ diyorum kendi kendime. Son cümlesi şu an okumakta olduğum cümle olan kitabı okumayı bitiriyorum.⁸”. Hikâye, “Bazı rüyalar bulaşık teline takılmış yemek artıkları gibi mide bulandırır. Oysa az önce o parçaların ait olduğu yemeğin tamamını gövdeye indirmişizdir. Yorumlamanızı istediğim rüya da böyle irkiltici ve ruh bulandırıcı olanlardan. Beynimin hangi karanlık bağlantılarında birikmiş imgelerden oluştuğunu anlayamadım. Belki siz bana yardımcı olursunuz.”⁹ diyen kahramanın okurdan yardım talebi ile başlar. Hikâye buradan sonrasında âdeta okunurken yazılmaktadır. Yazarın yarattığı kahraman ete kemiğe bürünür ve rüyasını anlatmaya başlar. Yazar kahramanına o kadar inanmıştır ki bir kısmını planlamış olduğu ancak tamamını hiç bilmediği bir âlemi onunla beraber keşfeder. Yazar zaman zaman da açtığı parantezlerle hikâyeye dâhil olur. Hikâye içinde hikâye yazılan *Şato*'da rüya anlatımlarının arasına giren yazar açtığı bir parantezde hikâyenin adının da sorgulandığı şu sözlere yer verir: “Rüyanın içinde yazmaya çalıştığımız öyküye dair aklımda kalan tek imge: Şato. Sonradan üzerine çok düşündüm. Neden Şato? Ve nereye bağlanan bir imge bu? Acaba öykünün odak noktasını mı oluşturuyor, yoksa onun içindeki imgelerden sadece biri mi? Kafka'nın Şato'su ile bir ilintisi var mı, yoksa basit bir tesadüf mü? O dönemde okuduklarımdan ya da izlediğim filmlerden mi sızmış rüyama? Çözemedim.¹⁰”. Tam da bu noktada yazar bir rahatsızlığını dile getirir. Kendisi tarafından yaratılan kahramanın hayal gücünün, kendisinininkini aşmış olması bir anda yazarı kendi deyimiyle yenilgiye sürükler. Aslında anlatılan rüyalar terapi amacıyla yorumlanmak üzere mektuplara dökülmektedir, fakat kahraman, mektubunun bir yerine geldiğinde yazdıklarının yeterli olmayacağı fikrine kapılır ve rüyalarının yanlış veya eksik yorumlanabileceği endişesiyle kendini tanıtmaya karar verir. Ancak bir türlü kendi ile ilgili cümleler gelmez aklına, kendi imgesini kuramaz. O, yazarın ona çizdiği karakterden başkası değildir aslında. *M. Gülsoy*, bu hikâyesinde yaratma sürecinin temel motifi olan “bir anda iki olmak” durumunu son derece çarpıcı bir kurguyla okura sunmaktadır. Esasen resim yapan el ile onu hayranlıkla izleyen akıl olarak tanımlanan bu süreç, bilinçli bir kendinden geçiştir: hem o,

⁸ Gülsoy, Murat, *Binbir Gece Mektupları*, CAN Yay., İstanbul, 2003, s. 169.

⁹ Gülsoy, Murat, a.g.e., s. 157.

¹⁰ Gülsoy, Murat, a.g.e., s. 160.

hem öteki olabilmek¹¹. Bu arzu, hem yaratma sürecini başlatmış, hem de *M. Gülsoy*'un hikâyesinin ana teması olmuştur. Hikâyenin yeniden okunuşu olan *Binbir Gece Mektupları*'nın dokuzuncusunda yazar, hikâyede kullandığı “rüya” kurgusuna gönderme yaparak şunları söyler: “‘Sen rüyalarda yazıyorsun,’ demişti sevdiğim bir yazar. Bu saptamasını o kadar sevmişim ki, sözünü tamamlamasına fırsat vermeden kendimi yollara vurmuştum. Yaşlı bir ağacın altında görülen gündüz düşlerinin gizemine inanıyordum. Dallarını güçlü kollar gibi gök boşluğuna uzatan yosunlu bir ağaçtı aradığım. Büyüdükçe yıldırıma yaklaşan bir ağaç... Bu son mektubum. Sana karşı hep dürüst oldum. Aklımın ve varsa ruhumun tüm kapılarını sonuna kadar açtım. Bu yüzden çıkan rüzgâr birçok tuhaf nesne ve görüntüyü canlandırdı. İçimdeki kuyudan çıkan imgeler yine geldikleri yere dönecekler. Bunu biliyorsun. Okuyup bitirdiğinde kuyu kapanmış olacak. Şimdi son kez o kuyuya birlikte eğilip bakalım.¹²”. *M. Gülsoy*, korkularını ve bunların bilinçaltındaki izlerini, o güne kadar biriktirdiği acılarını hikâyelerinde kurguya dönüştürmüş, mektuplara ise içini dökmüştür.

Murat Gülsoy, Bu An'ı Daha Önce Yaşamıştım adlı hikâye kitabında da okuru bir kez daha olayların ve imgelerin dünyasına davet eder. Kitabın adından da rahatlıkla anlaşılacağı gibi, ilk kez tanışılan birini daha önce görmüş, ilk kez geçilen sokaktan daha önce geçmiş, bir an'ı daha önce yaşamış olma duygusunun bu hikâyelere temel oluşturduğu görülmektedir. Kitaptaki farklı hikâyelerde ortaya çıkıp okuru şaşırtan kahramanlarıyla *Murat Gülsoy*, “zihnin yangın yerinden kurtarılmış parçalar”ı düşündürücü bir çerçeveye sunar. Kitabın ilk hikâyesi olan “Yazıyla İşaretlenmiş”te gece yarım gibi evine gelen kahraman yatağa girip kitap okumaya başlayalı yarım saat olmuştur ki elektrik kesilir. O saatte kesilen elektriğin ne zaman geleceğinin belli olmadığını düşünen kahraman çareyi uyumaya çalışmakta bulur. Oda o kadar karanlıktır ki gözlerini kapatıp kapatmadığını bile anlayamaz. Bir türlü uykusu gelmeyen kahramanın yıllar önce görmüş olduğu bir kâbus bilinçdışının zamansız uzayında aniden canlanıverir. Bitmek bilmeyen karanlık ve kötü düşünceler uykusunu iyice kaçıırır. Uyumak için türlü çareler düşünen kahraman uykusuz gecelerde geliştirmiş olduğu ve etkili bir yöntem olduğunu düşündüğü güzel rüyalarından birini gözünün önüne getirmeye çalışır. Bu noktada bir rüya anlatımı başlar. Ardından içinde bulunulan durum ile aklından geçen rüyanın benzerliği kahramanı bir bilinmezliğe sürükler: “Bu rüyayı hızla gözümün önünden geçirirken fark ettiğim benzerlik, içimdeki korkunun pekişmesine, aklımın bulanmasına neden oldu. Işıkların birdenbire sönmesi... Aniden bastıran karanlık... Şimdi olduğu gibi! Paniğe kapılmak üzere olan zihnimi zorluyor, aklımı ve mantığımı yardıma çağırıyordum. Gecenin bu saatlerinde çalışmaya alışık olmayan zihinsel işlevlerim, yaptıkları acil toplantının sonucunu bildirirlerken pek sağlıklı görünmüyorlardı. Önerileri yalın ve netti: Rüyadasın... İçimi rahatlatmak şöyle dursun, kapıldığım çıldırtıcı dehşeti daha da güçlendiren bu öneriye tüm benliğimle karşı çıkmaya çalışıyordum: Ben rüya görürken asla rüyada olduğumu fark etmem ki! Bu bir rüya olamaz. İşte yatağa, yorgana, kendime dokunuyorum ve her şey somut bir katılığa. Yorgun aklım ve mantığım umursamaz bir hava içinde beni dinledikten sonra soruyorlar: Rüya olmadığını kanıtlayabilir misin?¹³”. Anlamsız bir şekilde korkmaya başlayan kahraman ölü gibi yattığını fark eder. Böylece ölümün, elektriğin kesilmesi gibi bir anda karanlığa gömülmekle sonlanan bir süreç olduğunu düşünür. Artık bir yatakta yattığından bile emin olamayan kahraman orta yaşına merdiven dayamış bir yetişkin olarak sıradan bir elektrik kesintisi ile canlanan çocukluk korkularıyla yüzleşmeye karar verir. Bu noktada ilkokul birinci sınıfa giderken dayısıyla korku filmi izlemeye gittiği sinema, karanlıktan korkup uyuyamadığı geceler, ailesinin kendisini çocuğa korku geldi diyerek Eyüp Sultan'a, hocalara götürmeleri, Sahaflar Çarşısı'nda bir hocaya muska yazdırmaları kahramanın zihninden film şeridi gibi geçmeye başlar. Hatta bu muskanın kendisini, kaynağını bilmediği çok büyük bir ilahî gücün tezahürü olan “yazıyla işaretlenmiş” bir çocuğa dönüştürdüğünü, ancak her zaman üzerine çengelli iğne ile tutturulmuş

¹¹ Gülsoy, Murat, 602. Gece (Kendini Fark Eden Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2009, s. 179.

¹² Gülsoy, Murat, Binbir Gece Mektupları, CAN Yay., İstanbul, 2003, s. 187-188.

¹³ Gülsoy, Murat, “Yazıyla İşaretlenmiş”, Bu An'ı Daha Önce Yaşamıştım (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2004, s. 16.

olan muskanın bir sabah yok olduğunu söyler. Kahramanın çocukluk korkularıyla yüzleştiği o anda elektriğin gelmesiyle ortalık aydınlanır. O da rüyalarını çocukluk anlarından izlerle yorumlar ve elektrik kesildiğinde yataktan düşen okuduğu kitabı tıpkı rüyasındaki gibi odasının zeminin kaplayan çöl kumunun arasından çekip alır, kitabın kadın kahramanına “Bir şeyin yok ya Kimberly?” der ve cevap beklemeksizin evin içinde gözden kaybolur. *M. Gülsoy*’un bu hikâyesinde rüyalar, imgeler, yanlısamalar, tekrarlanan anlar, göz ve zihin aldatmacaları, yaşanan ve yeniden yaşanan ya da yaşandığı sanılan anlar iç içe geçmektedir. Unutmak/hatırlamak, rüyalar ve zihindeki ya da metindeki boşluklar gibi olguların birbirlerine değdikleri, keşistikleri ara alanlar da *M. Gülsoy*’un hikâyesinde önemli bir yer tutar. Aynı zamanda hikâyenin içi ile dışı arasındaki sınır genişler ya da ihlal edilir. Bu nedenle okur hikâyeyi bir tekinsizlik içerisinde okumayı sürdürür. Okurda benzer hisler uyandıran sadece metnin sınırlarının ihlali değildir, örneğin varlık ile yokluk, rüya ile hakikat, içinde bulunulan an ile geçmiş arasındaki sınırlar da birbirine geçer. Bir an okur da “Acaba ben de şu an bu satırları okurken rüyada olabilir miyim?” hissine kapılır. Kelebeğin rüyası etkisi bir anda etrafı kuşatır. *M. Gülsoy* son derece titizlikle ördüğü kurgusu ile dikkati çeken bu hikâyesinde, sembol dilinin görüntüsü olan “rüya”yı kahramanın rüyayla hakikat arasında gidip gelen sorunlu, kararsız ve hassas kişiliğinin tasvirinde kullanmış, okuru da bu rüyaya ortak etmiştir.

Bu An’ı Daha Önce Yaşamıştım adlı hikâye kitabının on beşinci hikâyesi olan “Gittikçe Küçülen Ruh”ta yazarın kendisi olduğu hissine kapıldığımız bir kişi, ki hikâyede “M.G.” ile temsil ediliyor, sanal âlemde tanımadığı kişilerin rüyalarını kendisiyle paylaşmaları çağrısında bulunur. Bu çağrıya yanıt İÜ Fransız Filolojisi’nde okuduğunu belirten S.M.’den gelir. S.M. mektubunda biraz kendinden söz ettikten sonra uzun süredir kafasını meşgul ettiğini belirttiği rüyasını anlatır. Ancak rüyasını anlatmaya geçmeden önce, mektubunun başında “Kurgusal olduğunu bilmeme rağmen çağrınıza yanıt vermek istiyorum.” demeyi de ihmal etmez. Mektubu alan M.G. de sanal âlemde mesajların, yazıların, hatta bunları yazanların gerçekliklerinin son derece kaygan olduğunu söyleyerek başladığı cevap mektubunda S.M.’ye bu konuda katıldığının altını çizer. Esasen M.G. de ilk okuduğunda S.M.’nin mektubunun kurgusal olduğunu düşünür. Bundan sonrasında M.G., S.M.’nin rüyasını satır satır yorumlar. M.G.’nin rüya yorumunun sonunda “rüya görmek”, “rüya dinlemek” ve “rüya yorumlamak” ile ilgili tespitleri, *M. Gülsoy*’un yazının aracı, bazen de amacı olarak gördüğü “rüya”yı, her ne kadar yazarın esas amacı olmasa da, okurun daha iyi algılamasını sağlar: “Haklısınız. Her İKİ konuda da haklısınız. Birincisi, anlattığınız rüya mutlaka bir mesaj taşıyor. Rüya görmenin güzel olduğu da doğru. Ben ek yapıyorum: Rüyalar üzerine düşünmenin önemli olduğu da doğru. Hele başkalarının rüyaları... İbret dolu yaşam öyküleri gibidir başkalarının rüyaları. Birilerinin ‘yorum’ diye adlandırdıkları, aslında benim başka birinin rüyasını ‘görme’ çabam. Başka bir şey değil. Bana yabancı imgeleri zihnime giydirecek başkasının yolculuğunu kendi yolculuğum yapmak. Rüya dinlemenin, bir başkasının zihninin içini gözetlemek gibi erotik bir haz verdiği doğru. Fakat bir de rüya üzerine düşünmek, rüyayı cümle cümle, sözcük sözcük izlemek var ki, o zihni gözetlemenin ötesinde bir his: bir başkasının zihnine girmenin zevki. Bir çeşit ruh röntgenciliği. Rüya anlatmak da bir biçimde ruh striptizi oluyor o hâlde, iş bu raddeye geldiği için size bu mektubu gönderemeyeceğim...¹⁴”. Böylece yazar, mektubu gönderirse yazdıklarının S.M.’nin kendisi için yazıldığını düşüneceğini, fakat kendisinin bunu herkese göndererek tüm söylediklerini bir öyküye indirgediğini ifade eder. *M. Gülsoy*, gerçekten hikâyelerinde rüya ile oynamayı seven, rüya üzerine kafa yoran ve bunu hikâyelerinin kurgusuna oldukça ustalıkla yediren bir yazardır. Bu hikâyeye de konu olan “rüya” hakkında yazarın kahramanına söyledikleri, esasen *M. Gülsoy*’un “rüya” hakkındaki değerlendirmeleridir. Ancak *M. Gülsoy*’un, hikâyenin kahramanı M.G.’nin aslında *Murat Gülsoy*’un kendisi olduğu, M.G.’nin söylediği her kelimenin *Murat Gülsoy*’un dudaklarından döküldüğü izlenimine kapılan okura

¹⁴ Gülsoy, Murat, “Gittikçe Küçülen Ruh”, *Bu An’ı Daha Önce Yaşamıştım* (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2004, s. 172.

hikâyede bir cevabı vardır aslında: “Eğer ben yazdığım kişi olursam, yazıdaki ölür. İnsan yazdıklarının yaşamına göz dikmemeli.¹⁵”.

Yazarın on dokuz hikâyeden oluşan *Tanrı Beni Görüyor mu?* kitabının dünyasına okuyucu, 74 model fıstık yeşili bir Mercedes ile adım atıyor ve yazarın okuruna yapmış olduğu “Bize Kuşdili Öğretildi” sürprizi ile veda ediyor. Kitapta bu noktadan sonra hikâyelerin boyutu değişiyor ve yazarın zihninin yangın yerlerinden kurtarılmış minik parçaların farklı dünyasına giriliyor. Bu hikâyelerden yazıyla görselin birbirine değdiği “In Medias Res”te yazar, rüyalar, dünya, aşk ve çocukluk gibi evrensel ritüelleri fotoğraflar eşliğinde okuyucuyla buluşturuyor. Hikâyeye adını veren “In Medias Res”, “Latince; in the midst of things (her şeyin ortasında)” anlamına gelen, edebiyat eserlerinde bir başlangıç tekniğidir¹⁶. Burada *M. Gülsoy*, fotoğraflar eşliğinde her biri soruyla başlayan dört farklı hikâyenin yalnızca giriş paragrafını yazıp devamını okurun hayal dünyasının imkânlarına bırakmış gibi görünür. Bunlardan ilki “rüya”ya aittir ve *M. Gülsoy*’un rüyaya dair zihninden geçenler fotoğrafla somutlaştırılmış bir biçimde şöyle sunulur: “Sana rüyalarımın söz etmiş miydim? Her zaman... Anlatarak bitirebileceğimi sanıyorum ama olmuyor. Anlattıkça çoğalıyor imgeler. Dışarıya bakıyorum. Neresi burası diyorum kendi kendime. Orada bir dünya var. Ama her baktığımda farklı şekillere bürünen garip bir yer. Anlaşılmaz şey: bilmediğim dilde yazılmış bir dua. Göz yanılığısından başka bir şey olmadığını söyledin. Cam, yağmur, gözyaşı... Görüntüyü bulandıran hangisi?¹⁷”. Yeni metin oluşturma yollarını deneyen *M. Gülsoy*, “Konuşan Sözlük”te ise farklı türlerdeki yazılı metinlerin içlerinde sakladıkları hikâyelere dikkat çeker. Sözlükte her harf için bir kavram seçilmiştir. Yazarın “R” harfi için “rüya”yı seçmiş olması şaşırtıcı değildir. *M. Gülsoy*’un sözlüğünde “rüya” şöyle tarif edilir: “En sevdiğim sözcük. En sevdiğim his. En sevdiğim hikâye. Rüya kurgusunda yazmaya çok çabalamışım fakat hiçbir zaman içime sinmemiştir. Şimdi dönüp baktığımda yazdığım rüya bölümlerinin hepsinde kendi rüyalarımı kullandığımı görüyorum. Bir gün (gelecek sefer, şu sözlük bittikten sonra) hikâyeler içinde yazdığım tüm rüyaları toplayacağım. Başlı başına bir hikâye çıkarmış gibi geliyor. Bazen de sırf o hikâye için uykuya dalıyorum.¹⁸”. Rüyanın *M. Gülsoy*’un sözlüğünde bulduğu bu karşılık, onun hikâye ve romanlarını bu dikkatle yeniden okumayı gerekli kılıyor. Esasen bu çalışmaya da böyle bir okuma denemesi temel teşkil etmiştir.

Murat Gülsoy’un 2013 *Notre Dame de Sion Edebiyat Ödülü*’ne layık görülen *Baba, Oğul ve Kutsal Roman*’ında rüyalar, kâbuslar, bilinç akışları, serbest çağrışımlar, depresif düşünceler, orta yaş bunalımı, sığ arzular ve derinlerdeki anılar birbirine karışmaktadır. *M. Gülsoy* modern bir teknikle kaleme aldığı romanını, içsel yolculuğunun rüya ve gerçek sarmalına benzer bir şekilde kurgulamış ve eseri mektuplarla sonlandırmıştır. *M. Gülsoy*’un en dikkat çekici tarafı hayatı gözlemlerken ve yazarken onu edebî bir gerçeklikle buluşturmasıdır. Bu romanında bu buluşmada rüyalar çok önemli bir yer tutmakta ve romanın akışına yön vermektedir. Nitekim *M. Gülsoy*’un eserine *Pedro Calderon De La Barca*’nın 1635 yılında kaleme aldığı “Hayat Bir Rüyadır” adlı eserine atfen “Gerçekten bir rüya görüyorsam, belleğimi durdur ulu Tanrım, tek bir rüyanın bunca hayali barındırması olanaksız; hepsinden kurtulup aklımdan çıkarana ne mutlu.” sözleriyle başlaması bu kurguya okuru hazırlamakta ve romanın rüya ve gerçek arasında gidip gelen dünyasının içine çekmektedir. Hayat, mekân ve zaman göreceliği üzerine kurulan bu eserde, yazar için önemli olan “ustalara” ve onların yarattığı karakterlere bir saygı duruşu niteliğinde Ahmet Hamdi Tanpınar, Oğuz Atay, Orhan Pamuk, Jorge Luis Borges, Vladimir Nabokov, Edgar Allan Poe ve Franz Kafka hiç beklenmedik anlarda okurun karşısına çıkmakta, özellikle yazarın kadın erkek ilişkilerindeki hesaplaşmasında iç sesine yön vermektedirler. *Baba, Oğul ve Kutsal Roman*’ın ana karakteri -ismini bilmediğimiz yazar- babasından miras kalan ölüm korkusunun yanı sıra delirip gerçeklikten kopmak korkusu ve aynı zamanda delirme

¹⁵ Gülsoy, Murat, “Gittikçe Küçülen Ruh”, Bu An’ı Daha Önce Yaşamıştım (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2004, s. 165.

¹⁶ “In medias res”, http://en.wikipedia.org/wiki/In_medias_res

¹⁷ Gülsoy, Murat, “In Medias Res”, Tanrı Beni Görüyor mu? (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2010, s. 191.

¹⁸ Gülsoy, Murat, “Konuşan Sözlük”, Tanrı Beni Görüyor mu? (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2010, s. 258.

arzusu ile yaşayan, Gollum ve Olric karşımı bir alt benliğe sahip, rüyaları aracılığı ile farklı gerçeklikler arasında seyahat eden bir karakterdir. O, gördüğü rüyalarla yaşama tutunmaya çalışan bir zaman yolcusudur. En iyi dostu olan köpeğinin adını, “Yedi Uyurlar” hikâyesinden esinlenerek “Kıtmır” koymuş olması da, rüyaya bu denli önem veren *M. Gülsoy*’a has bir yaratıcılık örneğidir. *M. Gülsoy*’un romanının başkarakteri yazar ve hayalindeki karakterler, rüyaları ile gerçeklik algısını yitirmişlerdir ya da rüyaların yardımı ile dünyayı diğerlerinden “farklı” algıladıkları söylenebilir. Adsız kahraman yazarın gördüğü rüyalara bolca yer vermesi, *M. Gülsoy*’u Borges’in rüya ve gerçeği harmanlayan düşsel kurgu anlayışına yaklaştırır. Buna göre rüyalar romanın kendisinin imgesidir, romanda yaşananlar da bizzat hayatın¹⁹. Bu sayede “rüyadaki âlemler bizim âlem arasında geçitler²⁰” oluşturan *M. Gülsoy*, zaman-rüya-gerçeklik olguları üzerinde “metnin içinde kaybolup yeniden doğduğu²¹” bir anlatı, “yazarken yaşanan, yaşanırken yazılan²²” bir roman ortaya çıkarır. *M. Gülsoy*, bu durumu bir söyleşisinde şu cümleyle izah eder: “Gerçekliğin kurmacanın içine karıştığı zaman rüyalardakine benzer bir etki bırakır üzerimde: tekinsizlik; her an her şeyin olabileceği hissi.²³” Tekinsizliğin kol gezindiği bu romanda rüyaların farklı gerçeklikler arasında yapılan bir yolculuk olduğunu düşünen başka bir karakter de rüyalar arasında geçitler olduğunu ve bu geçitlerden başkalarının rüyalarına dolayısıyla dünyalarına girilebileceğini ifade eder²⁴. *M. Gülsoy*, “İyi bir edebiyat eseri insana déjà vu duygusu verir. Edebiyatın en heyecan verici özelliği de bu değil mi: insanların zihinlerinin içinden geçene tanık olma hissi yaratması. Elbette bir yanılsama bu ama kuvvetli bir etki bırakır iyi yapıldığı zaman.²⁵” derken de âdeta okurunun zihninden geçenleri okumaktadır. *M. Gülsoy* başka bir söyleşisinde ise edebiyatı, insanın kendi iradesiyle rüya görmesi olarak tanımlar ve sözlerine şöyle devam eder: “Ama sadece bir açıdan bakıldığında böyledir. Edebiyat yapıtı, sanatsal deneyim rüya görme sürecinden çok daha karmaşık ve çok daha üst düzey bir zihinsel etkinlik. Bir yönüyle insanın bilinçdışından besleniyor, ama öte yandan yaşamla ve diğer yapıtlarla bağlantılı. Yapıt sadece yaratıcısıyla sınırlı değildir, kendinden önceki tüm edebiyatla görünür ve görünmez ilişkiler içindedir. Dolayısıyla insanın üzerindeki etkisi psikanaliz gibi hedefli olmayabilir. Sanatsal deneyimin sonuçları o yüzden de her zaman sağaltıcı olmayabilir. Bence önceden kestirilemez oluşu onu daha da çekici kılıyor.²⁶” *M. Gülsoy* romanın sonuna yerleştiği iyileşmek için yazdığı mektupla ve aslında romanın bütünüyle bir anlamda edebiyatın bu sağaltıcı yönünü kullanmaktadır. Ölümle ve zamanın acımasızlığıyla da yüzleşilen romanda âdeta yazarak bu olgulara savaş açıldığına şahit olunmaktadır. Sonuç olarak *Baba, Oğul ve Kutsal Roman*, uyanıklık ile rüya, kurmaca ile gerçek arasında bir yerde durur. *M. Gülsoy*, okurun öyle olduğunu sandığı gerçekliğin aslında hiç de öyle olmayabileceği kuşkusunu içine düşürmek için elinden geleni yapan bir roman sunar.

¹⁹ Budakoğlu, Tekin, “Baba, Oğul ve Kutsal Roman”, <http://www.edebiyathaber.net/baba-ogul-ve-kutsal-roman-tekun-budakoglu/>

²⁰ Gülsoy, Murat, *Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (Roman)*, CAN Yay., İstanbul, 2012, s. 129.

²¹ Gülsoy, Murat, *Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (Roman)*, CAN Yay., İstanbul, 2012, s. 220.

²² Gülsoy, Murat, *Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık (Deneme)*, CAN Yay., İstanbul, 2009, s. 56.

²³ Varol, Kemal, Murat Gülsoy ile Söyleşi: “Hikâyenin Sınırlarını İhlal Etmek İstiyorum”, <http://muratgulsoy.wordpress.com/2010/12/10/hikayenin-sinirlarini-ihlal-etmek/>

²⁴ Gülsoy, Murat, *Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (Roman)*, CAN Yay., İstanbul, 2012, s. 73.

²⁵ Gülsoy, Murat, *Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (Roman)*, CAN Yay., İstanbul, 2012, s. 174.

²⁶ Murat Gülsoy ile Söyleşi: “Baba, Oğul ve Kutsal Roman”, <http://altzine.net/index.php/altyorum/302-murat-guelsoy-baba-ogul-ve-kutsal-roman>

Sonuç

A. H. Tanpınar'la edebiyatın zaman dışında bir rüya olduğunu öğrendiğini söyleyen *M. Gülsoy*, insan ruhunu en derinine kadar anlama ve anlatma çabasına hizmet eden “rüya” motifini hikâye ve romanlarında ustalıkla kullanmıştır. *M. Gülsoy*'un, karakterlerini oluştururken rüyalar yoluyla elde ettiği, bilinç ve bilinç dışının iletişiminden doğan insanın ruhsal bütünlüğü ve kişilik özellikleri, hikâye ve romanlarında sembol dilinin çok katmanlı yapısıyla birlikte sunulmuştur. Sembol dilinin anlatılardaki görüntü seviyeleri dikkate alınarak yapılacak bir çözümleme, metnin amacını ve satır aralarındaki görünmeyen anlam dünyasını zengin bir bakış açısıyla ortaya koyar. Rüyalar da ruhun geçirdiği tecrübeleri ve uyanıkken dışa vurulamayan bilinçaltının sırlı dünyasını metne taşıyan kanallar olarak değer kazanır ve metin analizinde önemli rol oynarlar. Edebî anlatılarda kişilerin ayrıntılı olarak tanıtılmasında ve olaylar karşısındaki tavırlarının anlaşılmasında önemli bir unsur olan rüya, *M. Gülsoy*'un hikâye ve romanlarında çoğu zaman kurgu ögesi olarak seçilmiştir. Sembol dilinin okunmasıyla anlaşılır hâle gelen *M. Gülsoy*'un hikâye ve romanlarındaki rüyalar, insanı uyanıkken bile fark edemediği gerçeklerle yüzleştirir. Hikâye ya da roman yazma sürecini rüya görmeye benzeten *M. Gülsoy* için yazma serüveninde özgünlüğü yakalamak da yine rüya ile mümkündür. Nitekim herkesin yaşadığı, hiç kimsenin tam olarak açıklayamadığı bir deneyim olan rüya, hikâye bulmanın bir yoludur.

Kaynakça

- Aktaş, Şerif, Edebiyatta Üslûp ve Problemleri, Akçağ Yay., Ankara, 2007.
- Budakoğlu, Tekin, “Baba, Oğul ve Kutsal Roman”, <http://www.edebiyathaber.net/baba-ogul-ve-kutsal-roman-tek-in-budakoglu/>
- Gülsoy, Murat, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh (Roman), CAN Yay., İstanbul, 2012.
- _____, Tanrı Beni Görüyor mu?” (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2010.
- _____, Büyübozumu: Yaratıcı Yazarlık (Deneme), CAN Yay., İstanbul, 2009.
- _____, 602. Gece (Kendini Fark Eden Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2009.
- _____, Bu An'ı Daha Önce Yaşamıştım (Hikâye), CAN Yay., İstanbul, 2004.
- _____, Binbir Gece Mektupları, CAN Yay., İstanbul, 2003.
- “In medias res”, http://en.wikipedia.org/wiki/In_medias_res
- Murat Gülsoy ile Söyleşi: “Baba, Oğul ve Kutsal Roman”, <http://altzine.net/index.php/altyorum/302-murat-guelsoy-baba-ogul-ve-kutsal-roman>
- Tosun, Necip, “Öyküde Bilinçdışı: Rüyaların Dili”, <http://tosunnecip.blogcu.com/hece-oyku-nun-aralik-ocak-36-sayisi-cikti/6568929>
- Varol, Kemal, Murat Gülsoy ile Söyleşi: “Hikâyenin Sınırlarını İhlal Etmek İstiyorum”, <http://muratgulsoy.wordpress.com/2010/12/10/hikayenin-sinirlarini-ihlal-etmek/>
- Yılmaz, Ebru Burcu, “Hikâye ve Romanlarda Sembol Dilinin Görüntüleri Üzerine Bir Değerlendirme”, bilig, Sayı 56, Kış 2011, s. 45-56.